

Analiza pristupačnosti - Dobo

Izdavač:

Caritas Bosne i Hercegovine

Za izdavača:

Mons. Tomo Knežević

Pripremili:

Jelena Mišić, Zlatko Malić, Željko Volaš, Suvad Zahirović i Fikret Zuko

1.	Uvod	3
1.1.	Projekt Access	3
1.2.	Analiza pristupačnosti	3
1.3.	Uvod u pristupačnost.....	4
1.4.	Kratki pregled zakonskog okvira u BiH	6
2.	Rezultati analize pristupačnosti	8
2.1.	GRADSKA UPRAVA.....	10
2.2.	APOTEKA EXPERA PHARMACY	11
2.3.	CENTAR ZA SOCIJALNI RAD	12
2.4.	NARODNA BIBLIOTEKA	13
2.5.	DOM ZDRAVLJA	14
2.6.	FRIZERSKI SALON MIRJANA	15
2.7.	HOTEL PARK.....	16
2.8.	RASKRIŽJE SVETI SAVA	17
2.9.	RASKRIŽJE CARA DUŠANA	18
2.10.	POŠTE SRPSKE.....	19
2.11.	ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE	20
2.12.	TRŽNI CENTAR BINGO	21
2.13.	RESTORAN GRAZIA	22
2.14.	PARK NARODNIH HEROJA	23
2.15.	POLICIJSKA UPRAVA - CIPS	24
3.	Dodatak - Obrazac za analizu pristupačnosti	25

“Objavljivanje ovog dokumenta financirano je grantom Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država (Department of State). Mišljenja, nalazi i zaključci koji su ovdje navedeni pripadaju autorima i ne odražavaju nužno mišljenja, nalaze i zaključke Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država.“

1. Uvod

1.1. Projekt Access

Caritas Bosne i Hercegovine zahvaljujući potpori Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država u Bosni i Hercegovini realizira projekt Access – *pristupačnost za osobe s invaliditetom*. Radi se o još jednom značajnom projektu koji *Caritas* Bosne i Hercegovine provodi s ciljem unaprjeđenja životnih uvjeta za osobe s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Projekt Access stavlja naglasak na pristupačnost, osobito na arhitektonsku pristupačnost, sukladno članku 9. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda. Projekt je povezan s nizom strategija i akcijskih planova na domaćoj razini, te s 13. prioritetom Europske komisije u procesu integracije Bosne i Hercegovine u Europsku uniju.

1.2. Analiza pristupačnosti

Analiza pristupačnosti provodit će se u 15 lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini, i to: Vogošća, Tuzla, Mostar, Goražde, Travnik, Bihać i Livno (Federacija Bosne i Hercegovine), Bijeljina, Prijedor, Doboj, Trebinje, Foča, Banja Luka i Istočno Sarajevo (Republika Srpska), te Brčko distrikt BiH. Analizom će se obuhvati 10 – 15 javnih objekata i javnih površina na području svake od navedenih zajednica. Planirano je analizirati pristupačnosti u objektima poput: javne uprave (općinske, gradske, kantonalne), objekata ustanova i javnih službi (služba za zapošljavanje, dom zdravlja, centar za socijalni rad, škole i sl.), kulturnih i/ili sportskih objekata (kazalište, knjižnica, kino, dom kulture, sportska dvorana itd.), ugostiteljskih objekata (hotel, motel, restoran i sl.), javnih površina poput šetnice, parka i prometnice i raskrižja.

Iako broj lokalnih zajednica nije dovoljan za općenitu analizu pristupačnosti u cijeloj Bosni i Hercegovini, a također ni broj planiranih objekata u pojedinim lokalnim zajednicama, vjerujemo da će ova analiza pomoći kako bi se javnost bolje upoznala s problemom pristupačnosti. Analiza i cijeli projekt će dati svoj doprinos u izgradnji inkluzivnog i pristupačnog okruženja za osobe s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Nadamo se da će rezultati analize pomoći da se još jednom, na argumentirani način, ukaže na problem nepristupačnog okruženja, te da će donositelji odluka, kao i nadležne službe, reagirati sukladno svojim mogućnostima.

1.3. Uvod u pristupačnost

Pristupačnost je jedan od ključnih preduvjeta za uživanje prava i dostojanstva osoba s invaliditetom. Pitanjima otklanjanja prepreka, nesmetanog kretanju i korištenju otvorenih prostora, te prostora javnih i privatnih zgrada namijenjenih javnosti, počela se posvećivati značajnija pažnja još sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, a naročito nakon povećanja broja osoba s invaliditetom čiji je invaliditet bio uzrokovan različitim nezgodama, ratovima i drugim uzrocima.

Zbog isključenosti osoba s invaliditetom koja je uzrokovana arhitektonskim preprekama, osobe s invaliditetom prepoznate su i postale vodeća skupina za zagovaranje kreiranja standarda čijom bi se primjenom osiguralo da javni prostori različitih namjena postanu dostupni i osobama s invaliditetom. Društvo je brzo prepoznalo prednosti primjene univerzalno dizajniranih i izgrađenih javnih prostora za puno veći broj korisnika nego što su to samo osobe s invaliditetom.

Već početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća razvijeni su prvi ISSO međunarodni standardi pristupačnosti koji su nakon toga preuzeti i ugrađeni u zakonsku regulativu velikog broja država svijeta. Zbog brzog napretka tehnologije i ukupnog razvoja društva, standardi pristupačnosti nužno su trebali reviziju i uključivanje napretka u propisivanje normi koje se prilikom projektiranja i građenja moraju poštivati, a kako bi se osigurao nesmetan pristup i korištenje različitih prostora namijenjenih javnosti bez prepreka. Dva su ključna koncepta na kojima počivaju međunarodni standardi pristupačnosti:

- ✓ Koncept zasnovan na „načelima univerzalnog dizajna“, što podrazumijeva takva tehničko-tehnološka i građevinska rješenja koja osiguravaju korištenje bez potrebe za dodatnom prilagodbom ili nekim vidom potpore za najveći mogući broj građana.
- ✓ Koncept zasnovan na dizajnu koji uzima u obzir potrebe pojedinih skupina korisnika i sukladno njima se dizajniraju određena arhitektonska i tehničko-tehnološka rješenja u prostorima javne namjene.

Značaj pristupačnosti prostora, transporta, tehnologija i informacija, te usluga i odgovarajućih pomagala vidljiv je iz same definicije fenomena invaliditeta u preambuli u točki E. i u članku 1., st. 2. u definiciji osoba s invaliditetom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda. Obje definicije prepoznaju „prepreke“ koje kreira društvo kao ključni razlog za

onemogućavanje punog sudjelovanja i uživanja prava i dostojanstva koja su osobama s invaliditetom kao ljudskim bićima zagarantirana svim međunarodnim pravnim dokumentima kojima se regulira područje ljudskih prava.

Dodatno, članak 9. Konvencije propisuje obveze državama članicama koje trebaju ispuniti kako bi osigurale puno i nesmetano sudjelovanje osoba s invaliditetom u korištenju dobara, informacija i tehnologija, te usluga namijenjenih svim građanima. Pristupačnost je jedno od pitanja koje prožima cijeli sadržaj Konvencije i prepoznata je kao preduvjet za ostvarivanje svih prava osoba s invaliditetom i osiguravanje preduvjeta za jednake mogućnosti i puno sudjelovanje u zajednici.

Nakon pregleda Inicijalnog izvješća o primjeni Konvencije o pravima osoba s invaliditetom pred Odborom za prava osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda koji je Bosna i Hercegovina prezentirala u travnju 2017. godine, Odbor je državi Bosni i Hercegovini preporučio da osigura primjenu Konvencije u području pristupačnosti na način da:

- ✓ (18.) je Odbor zabrinut što ne postoji sveobuhvatna strategija pristupačnosti niti zakoni s efektivnim sankcijama koji bi bili usklađeni na svim razinama, te što je navedeno da većina javnih zgrada i ustanova, s posebnim osvrtom na one koji pružaju besplatnu pravnu pomoć i/ili, naročito usluge za osobe s invaliditetom, kao i javni prijevoz, nisu pristupačni. Također je zabrinut što se usluge masovnih elektroničkih medija ne pružaju u formatu koji je dostupan osobama s invaliditetom;
- ✓ (19.) Odbor preporuča da Država potpisnica:
 - usvoji sveobuhvatnu strategiju pristupačnosti i akcijski plan s dovoljnim proračunom, učinkovitim mehanizmom za praćenje i mjerilima za uklanjanje prepreka s izvršnim i učinkovitim sankcijama za nepoštivanje.
 - promovira univerzalni dizajn za sve zgrade, javne službe i javni prijevoz,
 - osigura pristupačno informiranje i pristupačne medije, s posebnim osvrtom na elektroničke medije, u skladu s općim komentarom br. 2 (2014) o pristupačnosti (čl. 9.),
 - obrati pažnju na vezu između članka 9. Konvencije i ciljeva 9, 11.2 i 11.7 iz dokumenta *Ciljevi održivog razvoja*.

U dokumentu *Ciljevi održivog razvoja* (SDG) koji je Generalna skupština Ujedinjenih naroda usvojila 2015. godine, u ciljevima koji se odnose na

prepoznavanje potrebe osiguravanja pune uključenosti i sudjelovanja osoba s invaliditetom, naročita se pažnja posvećuje pitanjima pristupačnosti. Ovo je posebno naznačeno u cilju 11 o razvoju dostupnih i održivih zajednica koje uključuju sve i osiguravaju jednake prilike za sve, te u ciljevima 4 o obrazovanju, 6 o pravu na rad i 9 o pravu na dostupnost informacija i novih tehnologija za sve.

Još i prije stupanja na snagu Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, neke od vodećih država svijeta, poput Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije i drugih, usvojile su zakone kojima se zabranjuju svi vidovi diskriminacije osoba s invaliditetom, što je prvenstveno osiguralo brzi proces uklanjanja arhitektonskih prepreka za pristup osobama s invaliditetom najvećem broju javnih prostora i zgrada.

Na razini Europske unije, početkom dvadeset i prvog stoljeća usvojene su direktive o pravima putnika s različitim vrstama invaliditeta u željezničkom, pomorskom i zračnom prometu, a zahvaljujući snažnom zagovaranju organizacija osoba s invaliditetom su u Europskom parlamentu usvojene i direktive o pristupačnosti *web*-stranica javnih tijela osobama s različitim vrstama invaliditeta, kao i Direktiva o pristupačnosti roba i usluga, čime je stvoren pravni okvir za propisivanje obveze državama članicama Unije da prilagode ili usvoje zakonodavstvo koje će u ključnim područjima života primjenjivati standarde arhitektonske, pristupačnosti informacija i tehnologija, te pristupačnosti usluga.

Trenutačno je za područje arhitektonske pristupačnosti na snazi ISSO standard: ISO/TR 22411. Zbog tehnološkog napretka ovi se standardi revidiraju svake četiri godine, a kreirao ih je tim međunarodnih stručnjaka priznatih za područje dizajna u različitim područjima.

1.4. Kratki pregled zakonskog okvira u BiH

Nadležnosti iz područja pristupačnosti u Bosni i Hercegovini podijeljene su između više razina vlasti. Dijelom se pitanja za pristupačnost prometa, te elektroničkih medija i javnih operatora reguliraju na razini Bosne i Hercegovine. Arhitektonska pristupačnost zakonski je regulirana u Federaciji Bosne i Hercegovine na razinama entiteta i kantona, a u Republici Srpskoj na razini entiteta.

Također, u dijelu primjene i nadzora, općine i gradovi imaju djelomičnu nadležnost za pitanja pristupačnosti. Na temelju entitetskih zakona o prostornom uređenju i građenju Federacije Bosne i Hercegovine i Republike

Srpske, te Brčko distrikta BiH, usvojeni su podzakonski akti kojima se izravno propisuju obvezni standardi pristupačnosti za projektiranje i građenje bez arhitektonskih barijera.

U Federaciji Bosne i Hercegovine je 2009. godine usvojena *Uredba o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uvjetima i normativima za sprječavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za osobe s umanjenim tjelesnim mogućnostima*. U Republici Srpskoj je 2014. godine usvojen *Pravilnik o tehničkim standardima planiranja, projektovanja i izgradnje objekata*, kojima se osigurava nesmetano kretanje i pristup osobama s invaliditetom.

Za potrebe ovog priručnika i buduće analize pristupačnosti preuzeli smo ključne standarde pojedinih elemenata pristupačnosti iz Uredbe Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, kako bi poslužili kao osnova za procjenu poštivanja standarda pristupačnosti prostora koji će se analizirati.

2. Rezultati analize pristupačnosti

Analiza pristupačnosti objekata različite namjene u gradu Doboju obavljena je u periodu od druge polovine decembra do polovine februara. Za veći broj objekata tražena je pismena ili usmena saglasnost – Gradska uprava, javne ustanove, banka. Saglasnost nije dobijena za analizu banke ali je menadžer pristao da da odgovore na pitanja iz upitnika. Saglasnost takođe nije došla ni za obrazovne ustanove te one nisu ni obuhvaćene ali na osnovu ranijih podataka i informacija u ovom izvještaju će biti dat kratki osvrt. Za ostale objekte nije tražena posebna saglasnost.

Generalno, grad Doboj je većim dijelom pristupačan za osobe sa fizičkim invaliditetom – ulice i trotoari koji su rekonstruisane poslednjih godina su sa oborenim kosim ravnima za kretanje korisnika kolica. Periferija grada je manje pristupačna. Važno je napomenuti da još uvijek postoje institucije i odjeljenja koja su nepristupačna, kao što je zgrada suda, zgrada u kojoj se nalazi odjeljenje za imovinsko-pravne poslove. Veliki broj objekata je djelimično ispoštovao standarde pristupačnosti, što je pokazala i ova analiza.

Nijedan objekat niti javni prostor u gradu nema riješenu pristupačnost za osobe sa senzornim invaliditetom. Ne postoje taktilne staze ni zvučni semafori u gradu. Osoblje, osim u Centru za socijalni rad, nije edukovano za rad sa osobama sa invaliditetom i komunikaciju na znakovnom jeziku.

Parkinzi u gradu su uglavnom pozicionirani duž ulica pa je u tim situacijama skoro pa nemoguće prilagoditi i adekvatno obilježiti parking za osobe sa invaliditetom, često su postavljeni naopako i zauzimaju ih osobe bez invaliditeta bez adekvatnih sankcija.

Skoro nijedan objekat nema toalet za klijente niti toalet za osobe sa invaliditetom.

Objekti na čijem ulazu su elektronske podizne rampe su nepristupačni jer one nisu u funkciji (glavna pošta, ZZZ RS).

Objekti koji imaju više od jednog upotrebnog sprata (osim hotela i Doma zdravlja) imaju pristupačno samo prizemlje ukoliko je riješen ulaz.

U gradu Doboju rade dvije osnovne škole i tri objekta srednjih škola. Jedna osnovna škola je pristupačna u pogledu fizičke pristupačnosti – lift, rampa. Druga osnovna škola ima ravno prizemlje ali sprat ne pristupačan. U srednjoškolskom centru gdje radi više škola pristupačna je samo škola u prizemlju. U jednoj školi prizemlje – ima rampa a u druga nije pristupačna.

Kad su u pitanju rekreativne i kulturne aktivnosti – restorani osim u hotelima su nepristupačni, tržni centri su djelimično pristupačni za osobe sa fizičkim invaliditetom. Narodna biblioteka je djelimično pristupačna.

Generalni zaključak je da je pitanje pristupačnosti u gradu usmjereno na osobe sa fizičkim invaliditetom, dok izostaju osobe sa senzornim invaliditetom. Ne postoje sankcije za zloupotrebu parkinga za osobe sa invaliditetom, kao ni za neadekvatno prilagođavanje prostora, odnosno neispunjavanje standarda pristupačnosti. Međutim, u odnosu na raniji period ostvaren je napredak u pogledu pristupačnosti grada za osobe sa invaliditetom.

Opća preporuka je da je potrebno raditi na minimiziranju protokolarnog prilagođavanja i stvarnom ispunjavanju standarda pristupačnosti. Potrebna je dodatna edukacija javnosti o standardima pristupačnosti za osobe s invaliditetom.

Analizu i izvještaj uradila Jelena Mišić.

2.1. GRADSKA UPRAVA

Objekt se nalazi u centru grada, preko puta gradskog parka. Postoje dva prilaza objektu, a postoji i oznaka za poseban ulaz za osobe s invaliditetom, ali problem je svakako nedostatak taktilnih traka koje bi slijepim osobama omogućile lakše kretanje. Postoji i alternativni prilaz, rampa s 3 podesta koja vodi do vrata koja se otvaraju prema van.

Parking ispred objekta je namijenjen službenim vozilima dok se iza objekta nalazi javni parking na kome, pak, nema propisno obilježenih parking mjesta za osobe s invaliditetom. Problematično je to što samostalan ulaz osoba s invaliditetom u zgradu nije moguć i zahtjeva asistenciju.

U zgradi ne postoji pristupačan toalet za sobe s invaliditetom. S druge strane, šalteri su propisne visine i pristupačni, unutar objekta službe su odvojene vratima koja su stalno otvorena, stoga ne predstavljaju smetnju za kretanje. Objekt nije prilagođen osobama sa senzornim invaliditetom, a komunikacija s osobama oštećenog sluha je pismena.

Osoblje zaposleno u gradskoj upravi je susretljivo, ali nema dovoljno znanja u radu s OSI iako su dvije zaposlenice osobe s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Obučiti osoblje u radu s OSI.
- ✓ Voditi računa o pristupačnosti pri izgradnji novog objekta (taktilne trake, toalet za OSI, pristupačan ulaz i sl.)
- ✓ Ispravno obilježiti parking prostor.

2.2. APOTEKA EXPERA PHARMACY

Zgrada apoteke Expera Pharmacy nalazi se na dvije lokacije, a za potrebu ove analize uzeta je poslovnica u centru grada, u blizini Doma zdravlja. Objekt se nalazi na prizemlju stambeno-poslovnog prostora, veće je kvadrature, a samim tim je i dostupan veći prostor za kretanje.

Kada je u pitanju prilaz, osobe koje su korisnici kolica neće moći lako prići ovom objektu, jer postoje stepenice a i kosa ravan nije urađena po standardima. Problem je svakako i nedostatak taktilnih traka za slijepe osobe.

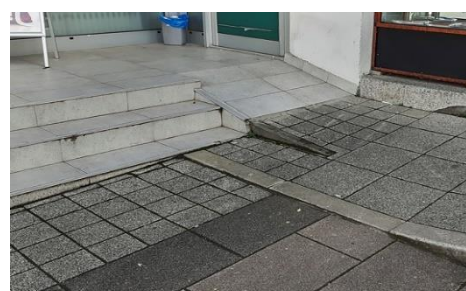
Iako apoteka nema svoj parking u blizini postoji parking koji se može koristiti, no parking mjesta za osobe s invaliditetom nisu propisno obilježena.

Ulazna vrata su dovoljne širine te se lako otvaraju pa je ulaz osobama s invaliditetom u ovaj objekt pristupačan. Toalet je namijenjen samo osoblju pa ga posjetiocima ne mogu koristiti, stoga nedostatak pristupačnog toaleta u ovom slučaju nije problem. Pult je propisne visine i pristupačan za korisnike kolica.

Osoblje zaposleno u apoteci je pristupačno, no nije prošlo obuku o radu s osobama s invaliditetom. Komunikacija s osobama oštećenog sluha se odvija pisanim putem.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta i unutar istog.
- ✓ Napraviti kosu ravan po standardima.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s osobama s invaliditetom.

2.3.CENTAR ZA SOCIJALNI RAD

Zgrada Centra za socijalni rad nalazi se u starom dijelu grada, raskrsnice ni s jedne ni s druge strane nisu regulirane semaforima, dijelom postoji kosa ravan na obližnjim raskrsnicama, ali je trotoar oštećen pa je kretanje otežano.

Iako su vrata dovoljne širine, prilaz objektu je otežan za korisnike kolica i slijepe osobe zbog stepenica kao i nedostatka propisne kose ravni (postoji improvizirana kosa ravan koja nije u potpunosti u skladu sa standardima) i taktilnih traka. Objekt ne posjeduje vlastiti parking prostor, ali u neposrednoj blizini nalazi se parking JU ZZZ RS koji je reguliran rampom, no nedostaju adekvatno obilježena parking mjesta za osobe s invaliditetom.

Ne postoji ni pristupačan toalet za osobe s invaliditetom. Info pult je propisne visine i pristupačan za osobe s invaliditetom, a kretanje po unutrašnjosti objekta je omogućeno. Objekt ima prostorije i na prizemlju i katu, a kako pristup katu nije moguć, jer nema pristupačnog dizala, u prizemlju je određen kancelarijski prostor namijenjen pružanju usluga osobama s invaliditetom. Osoblje zaposleno u Centru za socijalni rad je pristupačno i dio njih je prošao obuku o radu s osobama s invaliditetom i obuku o komunikaciji s osobama oštećenog sluha.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake
- ✓ Napraviti toalet za osobe s invaliditetom
- ✓ Regulirati parking prostor za OSI
- ✓ Urediti ulaz u objekt po standardima
- ✓ Obučiti ostalo osoblje o radu s OSI.

2.4.NARODNA BIBLIOTEKA

Zgrada Narodne biblioteke se nalazi na adresi u širem centru grada, a do objekta je moguće bez problema doći pješke i to s dvije strane. Preko puta objekta se nalazi najbliži parking, ali prilaz s te strane nije pristupačan zbog ivičnjaka. Prostorije biblioteke se nalaze na prizemlju i katu.

Ulaz i prilaz ovom objektu su pristupačni za osobe s invaliditetom, no problem je kao i kod većine analiziranih objekata u Doboju nedostatak taktilne trake koja slijepim osobama omogućava lakše kretanje.

Parking prostor za osobe s invaliditetom ne postoji kao ni pristupačan toalet. Info pult je propisne visine i pristupačan za osobe s invaliditetom, no problem je nedostatak sadržaja za slijepe i slabovidne osobe. S obzirom da se prostorije biblioteke prostiru i na prizemlje i na kat, sadržaji koji se nalaze na katu nisu pristupačni osobama koje su korisnici kolica ili teže pokretnim osobama zbog stepenica, jer ne postoji pristupačno dizalo. Dio hodnika također nije pristupačan, što onemogućava kretanje osoba s invaliditetom unutar objekta.

Osoblje zaposleno u Narodnoj biblioteci je susretljivo, ali nema znanja o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti toalet za osobe s invaliditetom.
- ✓ Riješiti problem parkiranja za OSI.
- ✓ Uvesti sadržaj za slijepe osobe.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

2.5.DOM ZDRAVLJA

Dom zdravlja Doboj nalazi se u centru grada, a sastoji se od dva vezana objekta, u jednom dijelu je hitna i specijalističke službe, a u drugom dijelu služba za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju, Zavod za medicinu rada i sporta te Centar za zaštitu mentalnog zdravlja. Najnepristupačnije su upravo službe koje su smještene u drugom objektu.

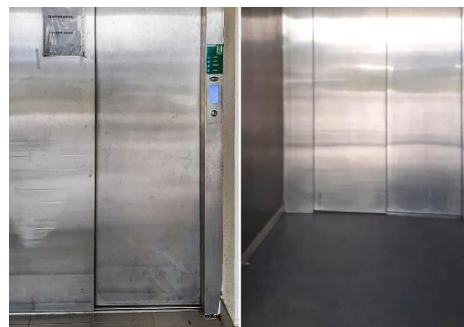
Prilazi i ulazi u objekt su uglavnom pristupačni osim kada je u pitanju Centar za mentalno zdravlje, ali nedostaju taktilne trake za slijepe osobe. Ispred objekta postoji parking prostor no nema adekvatno obilježenih parking mjesta za osobe s invaliditetom.

Pristupačan toalet za osobe s invaliditetom postoji na nekim odjelima iako nije posebno označen. Pult i hodnici su pristupačni, no nedostaju taktilne trake unutar objekta kao i audio-vizuelne oznake. S obzirom da se neki od odjela nalaze na katu, osobe s invaliditetom mogu koristiti lift koji je uglavnom pristupačan, propisnih dimenzija i sa zvučnim najavama, no nedostaju oznake na Brajevom pismu.

Osoblje zaposleno u Domu zdravlja posjeduje osnovno znanje o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake i audio vizualnu signalizaciju.
- ✓ Prilagoditi toalet za OSI.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.
- ✓ Obilježiti dodatna parking mjesta za OSI.
- ✓ Urediti ostale službe u skladu sa standardima.

2.6.FRIZERSKI SALON MIRJANA

Frizerski salon „Mirjana“ je u privatnom vlasništvu i smješten je u prizemlju stambeno-poslovnog prostora izvan centra grada. Objekt je udaljen 400m od glavne autobuske stanice, svi trotoari koji vode do objekta su dovoljne širine, sa spuštenim kosinama.

Prilaz objektu je uglavnom pristupačan i moguće je pristupiti objektu pješke, ali nedostaju taktilne trake koje bi olakšale kretanje slijepim i slabovidnim osobama. Ispred objekta se nalazi javni parking, ali ne postoji propisno obilježeno mjesto za osobe s invaliditetom.

Ulaz nije pristupačan za korisnike kolica zbog širine ulaznih vrata a i kretanje unutar objekta je također otežano za osobe s invaliditetom. Toaletom se služe samo radnici i nema toaleta za posjetitelje, stoga nedostatak pristupačnog toaleta u ovom slučaju nije problem.

Radnica zaposlena u frizerskom salonu je vrlo ljubazna, pomaže OSI pri ulasku, no nema puno znanja o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake do objekta.
- ✓ Riješiti problem parking prostora.
- ✓ Napraviti pristupačan ulaz.
- ✓ Omogućiti kretanje s kolicima u objektu.

2.7. HOTEL PARK

Hotel Park nalazi se u centru grada, preko puta gradskog parka, jedna od najbližih raskrsnica je regulirana semaforima dok druga nije. Centar grada je uglavnom pristupačan za kretanje osoba s invaliditetom pa je samim tim nesmetan i dolazak do hotela.

Do ulaza u objekt i na terasu vode stepenice i kose ravni s podestom koji je od glatkog materijala, no nedostaju taktilne trake za slijepce i slabovidne osobe. Hotel posjeduje vlastiti otvoreni i zatvoreni parking (garaža), ali ne postoje adekvatno obilježena mjesta za osobe s invaliditetom.

Ulaz u zgradu hotela je u potpunosti pristupačan, jer se na ulazu nalaze elektronska vrata.

Toalet je pristupačan za osobe s invaliditetom. Pult na recepciji nije propisne visine, stoga nije pristupačan. Na katove hotela korisnici kolica mogu doći liftom koji je dovoljno prostran, a i ostali sadržaj u unutrašnjosti hotela se smatra pristupačnim. Hotel posjeduje dvije sobe koje su u potpunosti pristupačne za osobe s invaliditetom.

Osoblje zaposelno u Hotelu Park je susretljivo, ali nema dovoljno znanja o radu s osobama s invaliditetom iako su im osobe s invaliditetom česti gosti.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Prilagoditi recepciju za OSI.
- ✓ Obilježiti parking mjesta za OSI.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s osobama s invaliditetom.

2.8. RASKRIŽJE SVETI SAVA

Raskrižje Sveti Sava nalazi se u centru grada. Kretanje osoba s invaliditetom je omogućeno kosim ravnima koje su dovoljne širine i postavljene su sa sve 4 strane raskrižja. Ipak, neostaju taktilne trake koje bi slijepim i slabovidnim osobama omogućile lakše kretanje i učestvovanje u prometu.

Semafori koji su postavljeni na ovom raskrižju nemaju zvučnu signalizaciju, što umnogome otežava učestvovanje u prometu slijepim i slabovidnim osobama.

S jedne strane raskrižja je postavljeno ostrvo, ali ono ne utječe na kretanje pješaka. Na tri strane raskrižja nalaze se parkinzi, ali postoji samo jedno parking mjesti koje je predviđeno za osobe s invaliditetom, no ono nije obilježeno u skladu sa standardima pristupačnosti.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ugraditi zvučne semafore.

2.9. RASKRIŽJE CARA DUŠANA

Raskrižje cara Dušana nalazi se naporedo s raskrižjem Sveti Sava.

Kretanje je prilagođeno i za korisnike kolica, a za razliku od prethodnog raskrižja, na ovom raskrižju kose ravni postavljene su sa tri strane (jedna kosa ravan je izvan pješačkog prelaza), a ponovo nedostaju taktilne trake za slijepe i slabovidne osobe.

S jedne strane raskrižja je postavljeno ostrvo, ali ono ne utječe na kretanje pješaka. Nedostatak zvučnog semafora i na ovom raskrižju otežava učestvovanje u prometu slijepim i slabovidnim osobama.

Parking mjesto predviđeno za osobe s invaliditetom postoji, ali nije urađeno u skladu sa standardima pristupačnosti.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti zvučnu signalizaciju na semaforima.
- ✓ Urediti nedostajuću kosu ravan.
- ✓ Propisno obilježiti parking mjesto.

2.10. POŠTE SRPSKE

Centralni objekt se nalazi u glavnoj ulici u centru grada, iza Hotela Park. Osim centralnog objekta postoje i 2 manja objekta koja su orijentirana prema starom dijelu grada.

Objektu se može pristupiti bez prepreka i fizičkih barijera, a samo jedan od objekata je pristupačan za korisnike kolica, dok poseban problem predstavlja pristupna rampa na centralnom objektu koja je često u kvaru i samim tim onemogućava prilaz i kretanje osobama s invaliditetom. Nedostaju i taktilne trake koje bi omogućile slijepim i slabovidnim osobama lakše kretanje i snalaženje unutar i izvan objekta.

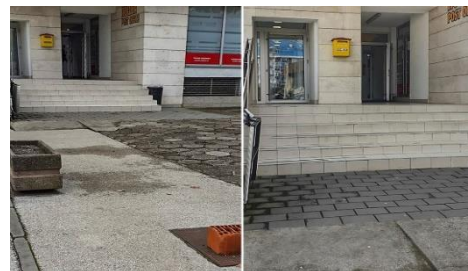
Moguće je parkirati ispred objekta, no ne postoje mjesta predviđena za osobe s invaliditetom. Sam ulaz nije urađen prema standardima pristupačnosti, ali se može ući, vrata su dovoljne širine za korisnike kolica i otvaraju se ka van.

Toalet koristi samo osoblje i ne postoji toalet za stranke. Šalter nije propisne visine, stoga nije pristupačan za osobe s invaliditetom.

Osoblje zaposleno u pošti je susretljivo, ali ne posjeduje potrebno znanje o radu s osobama s invaliditetom iako postoji zainteresiranost za obuku za upotrebu znakovnog jezika.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Riješiti problem pristupne rampe.
- ✓ Educirati osoblje o radu s OSI.
- ✓ Prilagoditi šalter za OSI.
- ✓ Osigurati parking mjesto za OSI.

2.11. ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE

Zgrada zavoda za zapošljavanje – filijala Doboj nalazi se na istoj adresi kao i Centar za socijalni rad.

Budući da nema kose ravni niti taktilnih traka prilaz ovom objektu za osobe s invaliditetom je otežan, naročito za korisnike kolica i za slijepe osobe. Objekt posjeduje vlastiti parking prostor koji je reguliran rampom, no nema označenih parking mjesta za osobe s invaliditetom, kako bi to trebalo biti prema standardima pristupačnosti.

Sam ulaz u objekt je nepristupačan jer se na ulazu nalaze stepenice, a ni podizna rampa više nije u funkciji. S druge strane, ulazna vrata su uredne širine i nema pragova.

Toalet koriste samo uposlenici te ne postoji toalet predviđen za stranke. Prijemni pult je visinom prilagođen za osobe s invaliditetom, također, i u šalter sali osim standardnih pultova postoje i niži pultovi za korisnike kolica. Kretanje unutar objekta za osobe s invaliditetom je moguće.

Osoblje koje je zaposleno u Zavodu za zapošljavanje je susretljivo, ali nemaju dovoljno znanja o radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti obuku za osoblje.
- ✓ Riješiti problem podizne platforme, ulaska.
- ✓ Označiti parking mjesto za OSI.
- ✓ Približiti rad Zavoda osobama s invaliditetom

2.12. TRŽNI CENTAR BINGO

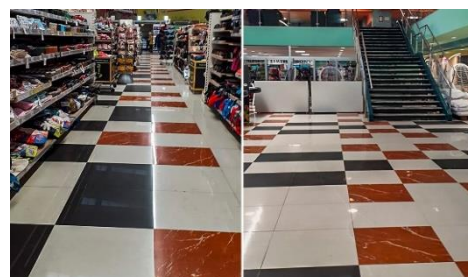
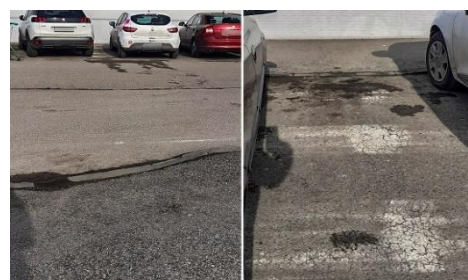
Tržni centar Bingo nalazi se na periferiji grada, trotoari u blizini su pristupačni za kretanje korisnika kolica. Osobe s invaliditetom uglavnom bez prepreka mogu pristupiti objektu, mada niti ovdje nema taktilnih traka koje bi slijepim osobama omogućile lakši prilaz do objekta i kretanje po unutrašnjosti objekta. U sklopu tržnog centra se nalazi parking, no ne postoje posebno obilježena mjesta za osobe s invaliditetom.

Ulaz je u potpunosti pristupačan, jer se na ulazu nalaze senzorska vrata, koja predstavljaju najbolje rješenje kada je ulaz u objekt u pitanju, kako za osobe s invaliditetom tako i za osobe bez invaliditeta.

U objektu se nalazi i restoran koji je smješten na katu, zatim frizerski i kozmetički saloni, apoteka, optičarska radnja, mobile shop i sl, a njihova pozicija ih čini pristupačnim za osobe s invaliditetom (u apoteci čak postoji i niski pult). Kretanje unutar objekta je otežano zbog uskog prilaza kasi i nepristupačnosti restorana odnosno terase, koja je u sklopu tržnog centra. Osoblje zaposleno u tržnom centru ne posjeduje potrebno znanje o radu s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Riješiti problem parking mjesta.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.
- ✓ Omogućiti kretanje unutar objekta i prostor kod kase.
- ✓ Urediti i obilježiti toalet za OSI.

2.13.RESTORAN GRAZIA

Restoran Grazia nalazi se u neposrednoj blizini centra grada. Budući da ne postoje niti taktilne trake niti kosa ravan pristup ovom objektu za sve vrste osoba s invaliditetom je otežan. Objekt ne posjeduje vlastiti parking nego improvizirani i to na trotoaru što predstavlja veliki problem za osobe s invaliditetom.

Najveći problem predstavlja ulaz u ovaj objekt, koji je potpuno nepristupačan, budući da se na samom ulazu nalaze stepenice koje predstavljaju prepreku korisnicima kolica, teško pokretnim te slijepim osobama. Ulazna vrata također nisu prema standardima pristupačnosti.

Problematično je i to što restoran ne posjeduje pristupačan toaleta za osobe s invaliditetom. Kada je u pitanju unutrašnjost objekta, samo jedan dio zatvorene terase je pristupačan, do unutrašnjeg dijela restorana vode stepenice i još jedna vrata, a šank visinom nije prilagođen za osobe s invaliditetom.

Osoblje zaposleno u ovom restoranu je susretljivo, ali nema potrebno znanje o radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi cijeli objekt u skladu sa standardima pristupačnosti.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.
- ✓ Prilagoditi prilaz objektu.

2.14. PARK NARODNIH HEROJA

Park narodnih heroja nalazi se u samom centru grada. Staze u parku su popločane betonskim kockama, a sam park je kvadratnog oblika. Staze vode u krug sa sve četiri strane i povezane su međusobno.

Slijepim osobama će prilaz i kretanje po ovom parku biti otežano zbog nedostatka taktilnih traka, međutim, korisnici kolica će moći pristupiti i kretati se po parku bez problema. Isto tako, mobilijar koji se nalazi u parku je pristupačan za osobe s invaliditetom.

Park nema poseban parking, ali se duž njega, s dvije strane, nalaze javni parkinzi. Ne postoji nikakav javni toalet u sklopu parka.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Osigurati parking mjesto za OSI.

2.15. POLICIJSKA UPRAVA - CIPS

CIPS se nalazi u zgradi Policijske uprave u Doboju. Ulaz nije direktno s ulice, već je okrenut službenom parkingu, nalazi se u prizemlju, s bočne strane zgrade.

Osobe s invaliditetom mogu pristupiti objektu, izuzev slijepih osoba kojima će to biti otežano zbog nedostatka taktilnih traka. Ispred zgrade postoji samo službeni parking, no osobama s invaliditetom je dozvoljeno tu parkirati.

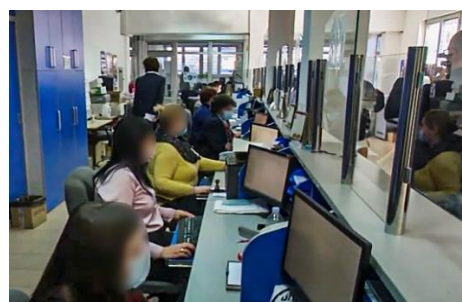
Budući da na ulazu postoji kosa ravan i vrata koja omogućavaju ulaz možemo reći da je ulaz u ovaj objekt pristupačan za osobe s invaliditetom.

Toalet koriste samo zaposleni te nema predviđenog toaleta za stranke. Unutrašnjost objekta je dovoljno prostrana te se kretanje osoba s invaliditetom može odvijati neometano, no šalteri visinom nisu prilagođeni osobama s invaliditetom.

Osoblje zaposleno u Policijskoj upravi spremno je pomoći, međutim nema dovoljno znanja o radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi visinu jednog šaltera za OSI.
- ✓ Dobro bi bilo obilježiti 1 parking mjesto.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

3. Dodatak - Obrazac za analizu pristupačnosti

(Molimo pažljivo analizirati i popuniti sve elemente upitnika. U koloni procjena stavljate oznaku da ili ne, a u komentar ispod upisujete specifične stavke za svaki objekt).

Naziv objekta:
Točna adresa:
Vrsta objekta i njegova svrha:

Rb.	Kategorija	Opis	Procjena
ZAJEDNIČKI ELEMENTI ZA SVE OBJEKTE			
1.	Prilaz do objekta	Može li se objektu pristupiti pješice bez barijera?	
		Jesu li trotoari prilagođeni za kretanje OSI?	
		Postoji li javni parking ili namjenski parking u blizini objekta od kojeg se može lako doći do objekta?	
		Postoji li parking mjesto za OSI koje je propisne veličine i obilježeno za OSI?	
		Postoji li pristupačan javni prijevoz koji vodi do objekta, s pristupačnom stanicom?	
		Postoji li taktilna oznaka koja vodi do objekta?	
		Postoje li zvučni semafori u blizini objekta?	
		Postoji li neprekinut pristupačan put kretanja od dolazne tačke do objekta?	
2.	Ulaz u objekt	Je li ulaz u objekt ravan ili postoji li alternativni način ulaska (kosa ravan, lift ili podizna platforma)?	
		Jesu li ulazna vrata šira od 90 cm, elektronska ili se otvaraju se prema unutra?	
		Je li ulazni hodnik bez prepreka i omogućava li kretanje korisnicima invalidskih kolica?	
3.	Unutrašnjost objekta	Jesu li hodnici ravni, bez barijera i dovoljne širine za nesmetano kretanje korisnicima kolica?	

		Jesu li usluge/prostorije unutar objekta pristupačne za OSI (uredi, šalteri, službe, i sl.)?	
		Ako se radi o objektu na više etaža je li svaka etaža pristupačna (postoji lift, kosa ravan ili podizna platforma koja vodi do gornje etaže)?	
		Jesu li pragovi manji od 5 cm ili ih nema nikako?	
4.	Prijemni pult, recepcija, šalter i sl.	Može li se prići pultu bez prepreka?	
		Je li pult podešen na visini za korisnike invalidskih kolica?	
		Postoji li pult za osobe oštećenog sluha i vida?	
5.	Lift (ako postoji)	Je li lift dovoljne veličine da u njega može ući osoba u kolicima i asistent?	
		Ima li lift oznake na Brajevom pismu?	
		Ima li lift zvučnu / govornu signalizaciju?	
6.	Toalet	Postoji li toalet za OSI koji je vidno označen?	
		Koristi li se toalet za OSI, je li otključan (ili postoje upute gdje dobiti ključ)?	
		Je li toalet prilagođen za OSI (veličina, školjka, držači i sl.)?	
		Postoji li vizualna i taktilna uputa za toalet?	
7.	Osoblje	Je li osoblje susretljivo i spremno pomoći OSI?	
		Postoji li način komunikacije osoblja i osoba s oštećenim sluhom / govorom?	
		Postoje li zvučne ili vizualne aplikacije u objektu?	
		Je li osoblje prošlo obuku za rad s OSI?	
SPECIFIČNI ELEMENTI ZA POJEDINE OBJEKTE			
8.	Ugostiteljski objekti (restoran, kafić i sl.)	Može li se kretati između stolova s kolicima ili štapom?	
		Jesu li stolovi prilagođeni za OSI (visina i fleksibilnost)?	
		Postoji li zvučna ili vizualna aplikacija?	
9.	Hoteli, moteli, prenoćišta	Može li se nesmetano prići svim dijelovima hotela (recepcija, restoran, dvorana, wellness i sl.)	

		Postoje li pristupačne sobe za OSI?	
		Postoje li zvučne ili vizualne oznake – aplikacije?	
10	Kulturni ili sportski centri	Postoji li sadržaj koji je prilagođen za OSI?	
		Postoje li prilagođena sjedišta za OSI?	
		Postoje li zvučne ili vizualne aplikacije, oznake?	
11	Javne šetnice, trgovi, parkovi i sl.	Je li javni prostor pristupačan za kretanje OSI?	
		Je li postavljeni mobilijar pristupačan za OSI?	
		Postoji li taktilna traka?	
		Postoji li zvučna ili vizualna aplikacija, oznake?	
		Postoji li javni toalet pristupačan za OSI?	

Završni komentar za objekt (upisati sve ostale elemente koji su važni za analizu pristupačnosti).